

ORD

som taggar – om funktionshinder

* Rehabilitering och habilitering

Rehabilitering hjälper människor att hitta vägar tillbaka till arbetslivet – till exempel efter en skada. Habilitering bidrar till att personer med medfödd skada eller funktionsnedsättning kan leva självständiga liv. Habilitering kommer från det latinska ordet habil som betyder skicklig. Och vem vill väl inte vara habil?

* Funktionshinder och funktionsnedsättning

Ett funktionshinder uppstår i mötet mellan individen och samhället. Det kan handla om svårtillgänglig information, trappor och trösklar, och inte minst attityder som stänger ute människor. Alldeles i onödan. Personer med funktionsnedsättning – såväl fysisk, psykisk som intellektuell – kan ju leva ett fullt fungerande liv om alla vi i samhället tillåter det. Men gör vi det?

* Person med funktionsnedsättning

Ungefär en av fem svenskar uppger att de har en funktionsnedsättning. Klas till exempel. Han har en CP-skada, men är för den skull inte CP. Funktionsnedsättningen är bara en del av personen. Det är en viss skillnad, eller hur?

* Diskriminering

När människor behandlas olika, till exempel på grund av funktionsnedsättning, handlar det om diskriminering. Det finns lagar som skyddar mot diskriminering, bland annat i arbetslivet. Men hur är det i vardagslivet?

* Bemötande

Att mötas handlar om ömsesidig respekt. Alla människor har rätt att bli bemötta och behandlade på lika villkor och på samma sätt – oavsett våra olika förutsättningar och möjligheter. Att skilja på folk och folk är diskriminering. Att mötas är att se och acceptera hela individen.

* Blind

Alla som har en synnedsättning är inte blinda. Graden av funktionsnedsättning varierar från **synsvaghet** till grav synskada. Personer som helt saknar syn kan föredra uttrycket **grav synskada** snarare än blind. Ser du skillnaden?

* Brukare eller användare

Om du till exempel använder dig av personlig assistans, hörapparat eller rullstol är du knappast en passiv **patient** eller **klient**. Nej, snarare en aktiv brukare eller användare. Vilka hjälpmedel brukar du använda när du lagar mat eller skriver ett brev?

* Tillgänglighet

Tillgänglighet är bra för alla, men absolut nödvändig om du har en funktionsnedsättning. Tillgänglighet innebär till exempel att kunna läsa hemsidor, besöka offentliga miljöer, nå de varor du vill köpa i affären och komma in på hotell och restauranger. Självklart, men inte för alla.

* Design för alla

Design för alla innebär att all planering och utformning av produkter, byggnader och tjänster ska ta hänsyn till användbarhet och tillgänglighet. Tänk om alla som designade exempelvis mjölkpaket gjorde dem så att människor slapp gråta över spilld mjölk?

* Lönebidrag

Är det företaget eller arbetstagaren som lever på bidrag?

Lönebidragstagare är den arbetsgivare som tar emot bidrag för att anställa personer med funktionsnedsättning. Den anställda får lön direkt från arbetsgivaren. Tanken är att underlätta för personer med funktionshinder att komma ut på arbetsmarknaden.

* Dyslexi

Förr sa man ordblind. Idag säger vi att man har dyslexi när bokstäverna trasslar till sig.

Många har läs- och skrivsvårigheter av andra orsaker. En av fyra har svårt att läsa och förstå en vanlig tidningsartikel. Vad kan det bero på?

Tänk till

Tänk till

★ Diagnos

Diagnos är benämningen på en fysisk eller psykisk funktionsnedsättning, till exempel dyslexi. Namnet och diagnosen kan vara helt OK att använda, till och med viktig och intressant i rätt sammanhang. Men ibland har benämningen ingen betydelse för den dagliga tillvaron. Ungefär som din födelseort, kragstorlek eller favoritfärg.

★ Döv

Att vara född döv eller att ha blivit det i vuxen ålder ger olika förutsättningar. Vuxendöva har till exempel inte teckenspråk som förstaspråk, men kan ibland använda tecken som stöd. Ofta i kombination med skritolkning. Personer med viss hörsel är inte döva, de har en **hörselskada**. Det gäller med andra ord att vara lyhörd för orden.

Varning

★ Skolgårdssvenska

Skolgårdarna har alltid ekat av skällsord. Några av orden syftar på funktionsnedsättningar. Men vad betyder de egentligen?

Mongo är en stad i Tchad.

Idiot är en person som inte deltar i det politiska livet, åtminstone i antikens Grekland.

DAMP-unge är ett barn som gillar den norska jazzgruppen Damp.

CP är den kanadensiska järnvägen, men även datorprogrammet Constraint Programming.

Miffo är en svensk långfilm från 2003.

★ Rullstolsbunden

Ingen är bunden till sin stol, om det inte finns rep med i bilden.

Rullstolsburen speglar verkligheten bättre. Eller varför inte **person som använder rullstol**?

★ Psykfall

Medier kopplar ofta ihop ord som psykfall, psyksjuk eller galning med dramatiska våldsdåd – speciellt efter mordet på Anna Lindh. Rubrikerna skapar rädsla och väcker starka känslor hos människor med psykisk funktionsnedsättning. Begreppet psyksjuk används dessutom ofta svepande om all sorts psykisk ohälsa – och fogar samman människor som har föga gemensamt.

★ Handikappanpassa

Ordet handikappanpassa signalerar problem, och att det är OK att göra skillnad mellan människor. Men alla tjänar ju på att öppna en plats för fler besökare, eller hur? Säg alltså hellre att en byggnad eller webbplats är tillgänglig än att den är handikappanpassad.

★ Dvärg

Det finns massor av dvärgar i Sagan om Ringen. Men inte en enda i verkliga livet. Här finns människor som är korta och andra som är långa, och några med diagnosen **kortväxthet**.

★ Bokstavs barn

Kärt barn har många namn. Men både barn och vuxna kan ha till exempel diagnosen ADHD. Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar kan innebära koncentrations-svårigheter men också andra symtom. Se människan bakom förkortningen. Vad tänker du när du ser bokstäverna ABBA?

★ Arbetshandikappad

Ordet arbetshandikappad har länge använts för att klassificera arbetslösa med funktionsnedsättning, oavsett förmåga att klara av ett eventuellt jobb. Men är Eva som använder rullstol arbets-handikappad om hon jobbar som journalist? Det är bättre att prata om människors arbetsförmåga och riva hinder – både verbala och andra – på våra arbetsplatser.

★ Handikapp

I vissa fall är det fritt fram att prata handikapp. I golf till exempel. Men ordet har ändrat betydelse. Socialstyrelsen rekommenderar att begreppet inte längre bör användas alls. Istället rekommenderar de funktionshinder (se funktionshinder och funktionsnedsättning). Däremot kan "handikapp" hittas i sammansatt form till exempel i handikapptoalett.

* Förståndshandikappad och utvecklingsstörning är förlegat, nu heter det person med en intellektuell funktionsnedsättning, förkortat IF.